

Nr 8.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner angående ordnande av tillfällig postanstalt för poströstning vid sjukhus och andra vårdanstalter m. m.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 117 i första kammaren av herr *Andersson, Lars, m. fl.* och nr 90 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.* hemställes, »att riksdagen måtte dels uttala att tillfällig postanstalt för poströstning inrättas vid sjukhus och andra vårdanstalter, så att röstmottagning kan ske å dagar, då allmänna val äga rum, dels besluta följande tillägg till 70 § 1 mom. lagen om val till riksdagen och 35 § 1 mom. kommunala vallagen: Finnes sådan postanstalt inrättad å sjukvårdsanstalt inom riket, må den, som där vårdas, å valdagen avlämna valsedel, som nyss sagts, å postanstalten, ändock att han vistas inom den ort, där han är i röstlängd uppförd, dels ock i övrigt beakta de i motionen framförda synpunkterna».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser om deltagande i allmänna val innebära, att röstberättigad, som vistas å sjukvårdsanstalt och på grund härav är förhindrad att i vanlig ordning avlämna sin valsedel, kan utöva sin rösträtt endast därest röstning kan ske genom äkta make, eller därest fast postanstalt finnes å sjukhuset och detta är beläget inom annat valdistrikt än det, där den sjuke är uppförd i röstlängden. Sådana postanstalter förefinnas för närvarande å vissa större kroppssjukhus samt å ett flertal sanatorier.

Vid 1944 års riksdag väcktes motion (nr II:100) om utredning genom sakkunniga och framläggande av förslag till 1945 års riksdag om underlåtande av deltagande i val till riksdagens andra kammare och kommunala val. Konstitutionsutskottet, som tillstyrkte dylik utredning, uttalade i sitt utlåtande (nr 2) bland annat:

Det är — — — såsom utskottet redan tidigare vid upprepade tillfällen framhållit av vikt, att de röstberättigade i största möjliga utsträckning beredas möjlighet att utöva sin rösträtt. Utskottet finner det angeläget, att en allsidigt sammansatt sakkunnigberedning redan före de förestående andra-kammarvalen tillkallas inom vederbörande departement med uppgift att med stöd av erfarenheterna från 1942 års kommunalval och 1944 års andra-kammarval undersöka frågan om det nya röstningssystemets förenkling samt om dess komplettering. Resultatet av en så bedriven utredning bör kunna föreläggas riksdagen före 1946 års allmänna kommunalval.

Sedan riksdagen med bifall till utskottets hemställan hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning i ämnet (skr. nr 61) tillkallades 1944 års vallags-sakkunniga.

Härefter hemställdes i motioner vid 1945 års riksdag (I: 45 och II: 82 samt II: 51) angående utredning om rätt för sjuka personer att utan personlig inställelse utöva rösträtt vid allmänna val. Motionerna avstogs av riksdagen, sedan konstitutionsutskottet (utl. nr 3) hänvisat till att den förevarande frågan inginge i direktiven för 1944 års vallags-sakkunniga.

Dessa avgåvo den 22 december 1945 »Betänkande angående underlättande av deltagandet i allmänna val» (SOU 1945: 64). I betänkandet behandlades bland annat frågan om rätt för sjuka personer att utöva rösträtt utan personlig inställelse.

Sedan de sakkunniga av olika skäl avstyrkt röstning för sjuka, som ej vårdas å sjukvårdsanstalt, behandlades frågan om särskilda röstmottagare å dylik anstalt. En begränsning måste enligt de sakkunniga härvidlag ske därigenom, att röstning å epidemisjukhus, sinnessjukhus, sjukvårdsanstalter inom fångvården och enskilda anstalter knappast kunde komma i fråga. Vidare uppkomme svårigheter med avseende på valhemlighetens bevarande, bekostande av röstmottagare samt skapandet av garantier för att obehörig påtryckning å den röstande ej skulle förekomma. Enligt de sakkunnigas beräkning skulle antalet röstande å de anstalter där röstning kunde ske understiga 10 000. På anförda skäl ansågo sig de sakkunniga ej kunna tillstyrka systemet med särskilda röstmottagare.

Vad härefter angick frågan om inrättande av postanstalter å vissa sjukhus framhöllo de sakkunniga i huvudsak, att dylika postanstalter skulle kunna inrättas för röstmottagning å de dagar, då allmänna val äga rum. Röstmottagning kunde ske å olika platser inom sjukvårdsanstalten, dock icke i vådrummen. Som emellertid detta röstningssätt skulle kunna användas endast av personer, röstberättigade å annan ort än den där sjukvårdsanstalten vore belägen, ifrågasatte de sakkunniga, huruvida icke i vallagarna borde vidtagas sådan ändring, att även patienter, röstberättigade å den ort, där sjukvårdsanstalten vore belägen, kunde rösta på angivet sätt. De sakkunnigas förslag härutinnan har upptagits av motionärerna.

Avgörandet av frågan å vilka sjukvårdsanstalter ifrågavarande röstmottagning skulle förekomma, borde enligt de sakkunniga avgöras av Kungl. Maj:t efter hörande av medicinalstyrelsen och generalpoststyrelsen. En begränsning skulle dock till en början ske till sådana anstalter, där ett större antal röstberättigade vårdades, förslagsvis sådana som hade minst 100 eller minst 200 vårdplatser.

Om röstning å sjukvårdsanstalter finge ske endast i nu angiven ordning, skulle enligt de sakkunniga de väsentligaste av de olägenheter, som eljest vore förbundna med sådan röstning, icke uppkomma. Det vore dock tvek-

samt, huruvida nu berörda åtgärder med hänsyn till därmed förenade besvär och kostnader kunde anses vara av sådan betydelse för underlättande av valdeltagandet, att dessa åtgärder borde vidtagas, eftersom ett sådant röstningssätt i huvudsak skulle komma att användas endast av icke sängliggande patienter å ett begränsat antal sjukvårdsanstalter.

För att sjuka personers deltagande i val i någon mån skulle underlättas, förordade de sakkunniga emellertid, att vid kommande allmänna val till andra kammaren samt allmänna val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige tillfälliga postanstalter, avsedda för röstmottagning, efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande å valdagen inrättades å större sjukvårdsanstalter samt att å dessa intagna personer där finge utöva sin rösträtt även för det fall, att sjukvårdsanstalten vore belägen inom den ort, där de uppförts i röstlängd.

Över betänkandet ha remissyttranden avgivits. Flertalet remissinstanser ha ej haft något att erinra mot de sakkunnigas förslag. I ett yttrande har förordats, att förevarande fråga upptoges i samband med en allmän revision av gällande bestämmelser om röstning; i ett annat har framhållits att, ehuru en reform vore önskvärd, intresset likväl ej syntes vara av den storleksordning, att för ändamålet alltför vidlyftiga och dyrbara kontrollanordningar borde tillskapas.

Några åtgärder för att underlätta valdeltagandet i enlighet med de sakkunnigas förslag ha ej vidtagits.

Det i motionerna framlagda förslaget skiljer sig i några väsentliga avseenden från de sakkunnigas. Tillfällig postanstalt bör sålunda enligt motionärerna å valdagen inrättas å sjukvårdsanstalter oberoende av dessas storlek. Vidare föreslås, att postfunktionären må kunna avhämta rösterna å vårdrummen, såvida läkare lämnar tillstånd därtill och den röstande har sina själsförmögenheter i behåll.

Enligt utskottets mening äro de sakkunnigas skäl för en begränsning av det antal sjukvårdsanstalter, där poströstning åtminstone tillsviðare bör få förekomma, bärande. Vidare kan utskottet icke biträda motionärernas förslag, att läkaren i stor utsträckning skall avgöra frågan om den sjuke må rösta eller ej. En dylik ordning skulle innebära, att en för det gällande systemet främmande diskvalifikationsgrund infördes. Ej heller kan ett ansvar av sådan art läggas å läkaren.

Utskottet vill emellertid, under åberopande av sina tidigare avgivna uttalanden i ämnet, förorda, att möjlighet att rösta beredes å sjukvårdsinrättning intagna, utöver vad för närvarande kan ske, i anslutning till de sakkunnigas förslag. I syfte att främja valdeltagandet böra sålunda tillfälliga postanstalter inrättas under valdagar å vissa sjukhus, samt sådana ändringar företagas i vallagarna, att även den, som är röstberättigad å den ort där

Utskottet.

sjukvårdsanstalten är belägen, må kunna å sagda postanstalt avgiva sin röst. De erfarenheter, som härav vinnas, kunna framdeles tjäna till ledning vid ytterligare reformer.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, i skrift till Kungl. Maj:t ville hemställa, att Kungl. Maj:t, i anslutning till de förslag som framlagts av 1944 års vallags-sakkunniga, måtte vidtaga åtgärder i syfte att underlätta valdeltagandet för å sjukvårdsanstalter intagna röstberättigade personer samt för riksdagen framlägga de förslag till ändring av vallagarna som bliva erforderliga.

Stockholm den 18 mars 1947.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Karl August Johanson,* Elmgren, Mattsson, Lindén,* Sandberg, Söderdahl, Englund och Lodenius; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Thorell, Nilsson i Göteborg, Nolin, Norén,* Spångberg,* Edberg,* Jonsson i Haverö* och Johnsson i Stockholm.*

* Ej närvarande vid justeringen.